

૩૬૩

ૐ

તત્સત્પરમાત્મનેનમઃ
વાર્ષિક ઉત્સવ નખતે
કરાયલા સંવાદો તથા ગરબો.

પ્રસિદ્ધ કર્તા.

સુલોચના દેસઈ.

વ્યવસ્થાપક, વૃન્નિતા વિશ્વામ.

ખાડીઆ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ પહેલી.

સંવત ૧૯૬૧

પ્રત ૩૦૦.

સને ૧૯૧૧

અમદાવાદ.

ભારતીય પ્રીન્ટિંગ વર્કસમાં શાંદ વાડીલાલ મોતીલાલે છાપ્યું

મુદ્રિત

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
૨ મહાવાદ
ગજગાનો લોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૩૪૧૬ ૬-૨

૧	દક્ષિણા મૂર્તિ સ્તોત્ર.	...	...	...	૩
૨	ત્રે આખા જગતમાં-એ ગીત	...	...	...	૫
૩	મન વૈરાગ્યના—	...	...	...	૫
૪	શાન્તિ-શ્રદ્ધા—	...	...	...	૬
૫	મીરાંબાઇ પથીનો સંવાદનો ગરબો.	...	...	...	૧૩
૬	વિજા સુચીને વિજાંત વલ્લિનો સંવાદ	...	...	...	૧૩
૭	આરતિ.	...	...	...	૧૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગરુડગતી કાપીગરુદી વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૪૧૬

વર્ગિક

પુસ્તકના નામ રતનાદેવ વાદ્યા ગરુડગતી

વિભાગ ૮ : ૨

दक्षिणामूर्ति स्तोत्रम्.

विश्वं दर्पण दृश्यमान नगरी तुल्यं निजां तर्गतम्,
पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया ।

व.साक्षात् कुरुते प्रबोध समये स्वात्मान मेचाद्वयम्,
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम इदं श्री दक्षिणामूर्तये ॥

बीजस्यांतरिवांकुरो जगदिदं माहू निर्विकल्पं पुन,
माया कल्पित देशकालकलना वैचिष्यचित्री कृतम्
मायावीव विजृम्भयत्यपि महायोगीव यः स्वेच्छया, तस्मै श्री.

यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थकं भासते,
साक्षात् तत्त्वमसीति वेदवचसाण्यो बोधं यत्याश्रितान्
यः साक्षात् करणाद्भवेन्न पुनरावृत्तिर्भवां भोनिधौ, तस्मै श्री.

नानाछिद्र घटोदरस्थित महादीप प्रभाभास्वरं, . . .
ज्ञानं यस्यतु चक्षुरादिकरण द्वारा बहिः स्पन्दते ।

जानामीति तमेव भातमनुभात्येतत्समस्तं जगत् तस्मै श्री.

देहं प्राणमर्षाद्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यं विदुः,

स्त्रीबालांशजडोपमास्त्वपिभि आंता भृशं वद्विनः ।

मायाशक्तिं विवृण्वत् कल्पित महाव्यामोहं मंहारिणे, तस्मै श्री.

राहुग्रस्त दिवाकरेदुसदृशो मायासमाच्छादनात्,
 सन्मार्गकरणोपसंहरणतोयोऽभूत्सुषुप्तः पुमान् ।
 प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयम्, तस्मै श्री-
 बाल्यादिष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि,
 व्यावृत्तास्वनुवर्तमान महमित्यंतः स्फुरंतं सदा ।
 स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतांयो भद्रयामुद्रया, तस्मै श्री-

विश्वं पश्यति कार्यं कारणतया स्वस्वामि संबंधतः,
 शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्राद्यात्मना भेदतः ।
 स्वप्नेजाग्रति वा य एष पुरुषो मायापरिभ्रामित, स्तस्मै श्री-
 भूरंभांस्यनलोऽनिलोऽवरमहर्नाथोऽहिमांशुः पुमा,
 नित्याभाति चराचरात्मकमिदं यस्यैव मूर्त्यष्टकम् ।
 नान्यत् किञ्चन विद्यते विमृशतां यस्मात्परस्माद्विभो, स्तस्मै श्री-
 सर्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतमिदं यस्मादमुष्मिंस्तवे,
 तेनास्यश्रवणात्तथार्थमननात् ध्यानाच्चसंकीर्तनात् ।
 सर्वात्मत्वमहाविभूति सहितं स्यादीश्वरत्वं स्वतः,
 सिद्धयेत्तत्पुनरष्टधा परिणतं चैश्वर्यमव्याहतं ॥

જો આમા જગતમાં જગે જગ ફરે,
 પણ માતા જોવો પ્યાર કંઈ ન જડે;
 બહુ હેત આવે અને તે ટળે,
 પરંતુ ન મા હેત ટાલું પડે,
 ઓ માતા ! ઓ માતા ! વહાલી ઓ માય,
 ન તુજ પ્યાર જોવો જગતમાં જણાય.
 બધુ માનુ રૂપ હીરાઓ મળે,
 બળી રાજનો તાજ સાથે ભળે,
 જગતનું બધુ ધન કદાપિ મળે,
 નકામું છે મા હેત વિના ખરે;
 ઓ માતા ! ઓ માતા ! વહાલીઓ માય,
 ન તુજ પ્યાર જોવો જગતમાં જણાય.

મન:—કાસિ પુત્રક.

વૈરાગ્યમ્—(ઉપસ્રુત્ય)—અહં મો અભિવાદયે

મન:—વત્સ, જાતમાત્રેણ ત્વયા ત્યક્તોઽસ્મિ । પરિશ્વજસ્વ મામ્ !

વૈરાગ્યમ્—(તથા કરોતિ).

મન:—વત્સ, ત્વદર્શનાત્ પ્રશ્નન્તો મે શોકાવેશઃ ।

વૈરાગ્યમ્—તાન્, કોઽન્ન શોકાવેશઃ । યત:—

• પાન્થાનામિવ વર્ત્મનિ ક્ષિતિરુહાં નદ્યામિવ અશ્યતાં

मेघानामिव पुष्करे जल निधौ सांयात्रिकाणामिव ।
 संयोगः पितृमातृ बन्धुतनय भ्रातृ प्रियाणां यदा
 सिद्धोदर वियोग एव त्रिदुषां शोकोदयः कस्तदा ॥

शान्तिः—आदिष्टास्मि महाराज विवेकेन । यथा वत्से, विदि-
 तमेव भवत्याकिल ।

अस्तंगतेषु तनयेषु विलीन मोहे
 वैराग्य भाजि मनसि प्रशमं प्रपन्ने ।
 क्लेशेषु पञ्चसु गतेषु समं समीहां
 तच्चावबोधमभितः पुरुषस्तनोति ॥

तद्भवती त्वरिततरं देवीमुप निपद मनुनीय मन्सकाशमा-
 नयत्विति ॥

शान्तिः—(विलोक्य) ममाम्बा सहर्षं किमपि मन्त्रयन्ती इत
 एवा गच्छन्ति ।

(ततःप्रविशति श्रद्धा)

श्रद्धा—अये, अद्यखलु राजकुलमारोग्य मालोक्य चिरेणमे
 पीयूषेणेव लो न पूर्णे ।

असतां निग्रहो यत्र सन्तः पूज्या यमादयः ।

आराध्यते जगत्स्वामी वंश्यैर्देवानुजीविभिः ॥

शान्तिः—(उपसृत्य) अम्ब, किं मन्त्रयती प्रस्थिता ॥

श्रद्धाः—(अये अयेत्यादि पठति)

शान्तिः—अथ मनसि कीदृशी स्वामिनः पुरुषस्य प्रवृत्तिः ।

श्रद्धा—यादृशी वक्ष्यस्य ग्राह्यस्य भवति ।

शान्तिः—तत्किं स्वाम्येव साम्राज्यमलं करिष्यति ।

श्रद्धा—एव मेतत् यथात्मान मनुसंधत्ते ततो देवं एव स्वा-
राट् सम्राट् च भवति ।

शान्तिः—अथ देवस्य मायायां कीदृशोऽनुग्रहः ।

श्रद्धाः—ननु निग्रह इति वक्तव्ये कथमनुग्रहः शक्यते वक्तुं ।
देवोऽपि हि सर्वानर्थबीजप्रियं माया सर्वथा निग्रा-
ह्येति मन्यते ।

शान्तिः—यद्येवं का तर्हीदानीं राजकुलस्य स्थितिः ।

श्रद्धा—शृणु,

निष्ठा नित्य विचारणा मणयिनी वैराग्य मेकं सुहृ

त्सन्नित्राणि यमादयः शमदमप्रायाः सहाया मताः ।

मैत्र्याः परिरिक्ताः सहचरी नित्यं मुमुक्षा बला

दुच्छेद्या रिपवश्च मोह ममता सङ्कल्प सङ्गादयः ॥
शान्तिः—अथ धर्मे स्वामिनः कीदृशः प्रणयः ।

श्रद्धा—पुत्री, वैराग्य संनिकर्षात्प्रभृति नितान्तमिहामुत्रफल
भोग विरस एव स्वामी । तेन

स नरकादिव पापफलाद्भयं भजति पुण्यफलादपि नाशिनः ।
इति समुज्झितकामसमन्वयं सुकृतकर्म कथं च न मन्यते ॥

किं त्वसौ प्रत्यक्प्रवणतां स्वामिनो विचिन्त्य कृतकर्तव्य
मिवात्मानं मत्वास्वयमेव धर्मं शून्यव्यापारोऽभूत् ।

शान्तिः—अथ तानुपसर्गान् गृहीत्वा, महामोहो निलीयस्थि-
तस्तेषांको वृत्तान्तः ।

श्रद्धा—पुत्रि, तथा दुरवस्थागतेनापि महामोहह तकेन स्वा-
मिनः प्ररोचनाय मधुमत्या विद्यया सहोपसर्गाः प्रे-
षिताः । अयमभिप्रायः । पश्येत्स्वा सक्तः स्वामी
विवेक उपनिषच्चिन्तामपि न करिष्यतीति ।

शान्तिः—ततस्ततः ।

श्रद्धा—ततस्तैर्गत्वा कापि स्वामिन्यैन्द्रजालिकी विद्योपद-
र्शिता । तथाहि,

शब्दानेष श्रणोति योजनशतादाविर्भवद्विस्वत-

स्तास्ता वेदपुराण भारत कथा स्तर्कादयो बाङ्ग्याः ।
 ग्रथ्नाति स्वयमिच्छया शुचिपदैः शास्त्राणि काव्याणि वा
 लोकान्भ्राम्यति पश्यति स्फुटरुचो रत्नस्थलीमैरवीः ॥
 मधुमतीं च भूमिमापन्नः स्थानाभिमानित्रीभिर्देवताभिरुप-
 च्छन्द्यते भो इहोपविश्यताम् । नात्र जन्ममृत्यू । अनुपाधिर-
 मणीयो देशः । एष त्वामुपस्थितो विविध विलासलावण्य
 पुण्यमयो मङ्गलार्थव्यग्रपाणिः प्रणयपेशलो विद्याधरीजनः ।
 नदेहि यतोऽत्र—

कनक सिकतिलस्थलाः स्रवन्तीः

पृथुजघनाःकमलानना वेरारूः ।

मरकतदलकोमला वनाली—

भज निजपुण्यजितांश्च सर्वभोगान् ॥ .

शान्तिः—तनस्ततः .

श्रद्धा—पुत्रि, तदाकर्ण्य मायया श्लाघ्यमेतदित्युक्तम् । मनसा
 चानुमोदितं । सङ्कल्पेन प्रोत्साहितम् । स्वामी संप्रति
 सन्मित्रपथमिक्कपन्नः ।

शान्तिः—(सखेदम्) हा धिक् हा धिक्, पुनरपि तामे व
 त्सारं वाञ्छामपि पतितः स्वामी ।

श्रद्धा—न खलु न खलु ।

शान्तिः—ततस्ततः ।

श्रद्धा—ततःपरिपार्श्ववर्तिना तर्केण तान्सर्वान् क्रोधावेशक
पायितनयभमालोक्याभिहितः ॥ स्वामिन् किमेवमे-
भिर्विषयामिषग्रासगृन्धुभिरास्थानिकैः पुनरपि तेष्वे-
व तथैव विषमविषयाङ्गारेषु निपात्यमानमान्मानं नात्र
बुध्यसे । ननु भोः,

भवसागरतारणाय यासौ नचिराद्योगतरिस्त्वयाश्रिता ।

अधुना परिमुच्य, तां मदात्कथमङ्गारनदीं विगाहसे ॥

शान्तिः—ततस्ततः ।

श्रद्धा—ततस्तद् वधनमा कर्ण्य स्वस्मिन् विषयेभ्य इत्यभिधाया
वधीस्ता मधुमती ।

शान्तिः—साधु साधु । अथ कं प्रस्थितास्ति भवती ।

श्रद्धा—अदिष्टाहं स्वामिना यथाविवेकं द्रष्टुमिच्छामि ।

शान्तिः—तत्त्वरतां भगवतीनि

श्रद्धा—तदहं राजसन्निधिं प्रस्थिता ।

शान्तिः—अहमपि महाराजेनोपनिषदमानेतुमर्हसि । तद्भक्तु

स्वनियोग संपादयवः ।

મીરાંબાઈ અને પંથીનો સંવાદ.

રાગ—પુનમ ચાંદની.

મીરાંબાઈ મધ્યાને મરીરીઆમાંથી નીકળ્યાં રે,
હામાં આસોપાલવ હેડે નેતા પથ,
વાટે વટેસરી પૂંછે છે પૂરા પ્રેમથી રે. ૧

પંથી-મીરાંબાઈ આવર થઇ હામાં છો શાને બારસે રે,
મીરાં શુ મલીએરીઆને માટે ન્યાળો પથ
જહાલા વીરાને મળવાને માટે ટમટમો રે. ૨

મીરાં-મારે મલીએરીઆને સાસરીઆ મોઢાં ઘણાં રે,
મુજને મળતા નિત્યે મોંઢા સાધુ સત,
આજે મોઢામાં મોડા તે, મારે થઇ પડ્યા રે. ૩
હુ તો સંત માધુને, નિત્ય જમાડીને જમું રે,
મારો ટેક નિમાવે જુકને જગદાધાર,
આજે અજ્યાગન વિણુ ભોજનીયાં અટકી પડ્યાં રે. ૪

પંથી-મીરાંબાઈ મહારાણાનાં ધાળ જંમો જુકતે કરી રે,
માળા, હાપ, તિલકના ઉતારો શણગાર,
હીરા, માણેક, મોતી જગ હજા જેત વિષે રમો રે. ૫

મીરાં-બાઈઓ અવિનાશીમાં રિત અમારાં ચોટીઆં રે,
સ્તુ કાણુ ભંજુરથી બાગ્યાં મારાં મન;
લાગે વૈભવ એવા લુખાને અગળામણા રે. ૬

પંથી-મીરાંબાઈ સ્વામીની સેવામાં પુણ્ય અતિ ઘણાં રે,
માટે સંસારે રહી તેનો સખળો કંથ;

- એની આજ્ઞામાં વરતીને મહાપદ પામશે રે. ૧૭
- પતિની આજ્ઞા લોપી ભક્તિ કરવી વ્યર્થ છે રે,
પહેલો પતિને પૃથ્વ પૂજે પૂરણ બ્રહ્મ;
પતિવ્રત સાથે ભક્તિ ભાવે છે ભગવાનને રે. ૮
- મીરાં-હું નવ લોપું આજ્ઞા સ્વામીની સુખ પાવની રે,
પતિની આજ્ઞાથી મેં પાદર પૂર્યો વાસ;
પતિની આજ્ઞાથી મેં વિપ પીધાં અમૃત ગણી રે. ૧૧
- આજ્ઞા અવિનાશી છોડ્યાની મુજને નવ ગમે રે,
હું તો આધુને છોડીને સેવું કથ;
તોપણ અવિનાશી અંતરમાં રોજ રમી રહે રે. ૧૦
- પંથી-મીરાંઆઈ જગદીશે આપેલા વંભવ ભોગવો રે,
રાયો રાણાને રીઝવીને રૂડી ખેર;
શાને ધાવું પહેની અણુદીઠાને આશરે રે. ૧૧
- મીરાં-ભાઈઓ મોટીની કાયાનાં સર્વ માનવી રે,
તેને પ્રાણુ જતાં પડતાં નવ લાગે વાર;
આખર જાવું છે અવિનાશી પ્રભુની આશમાં રે. ૧૨
- પંથી-મીરાંઆઈ સસારી સૌ વસ્તુ યત્ને સાંપડે રે,
રૂડા વિશ્વતણા વંભવથી માણો મોજ;
પેલો અવિનાશી તો જગમાં શોધ્યો ત્રવ જડે રે. ૧૩
- મીરાં-પૂરા પ્રેમવિના અવિનાશી જગમાં નવ જડે રે,
એતો સર્વ સ્થળે છે વસી રહ્યો ભરપૂર;
સાચા ભક્તિના ભોગી તો એને અર્પન રે. ૧૪

પંથી-મીરાંઆધ પ્રેમ તમારો પ્રબુછમાં ઝોઝો મથી રે,
 તે ક્યમ અબ્યાગત થઇ આવે નહિ તમ ઘેર;
 ભૂખ્યાં ભક્તતણી પીડા તે ક્યમ નવ ધરે રે ૧૫
 એવે અબ્યાગત છેટેથી દીઠા આવતા રે,
 મીરાંઆધ મલકાને મુખડે ત્યાં સામા ધાય,
 ઉત્તર પંથીને દેવાને પણ ચોખ્યાં નહિ રે. ૧૬

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ તથા વિજ્ઞાન વૃત્તિનો સંવાદ.

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ—

શાણી સપ્પિ । પ્રશ્ન તને, મુજ મનનો સદેહ,
 પ્રિયતમ તુજ અંતર તુજો—કેણુ મને તે કંહ.

વિજ્ઞાન વૃત્તિ—

પ્રિયતમ કેરા નામને, મુખથી નવ કહેવાય,
 સંજ્ઞામાં સમજવુંધુ, સમજ જુ ને સમજાય.
 મોંઘામાં સોંઘે અને સંબંધે વ્યાપો એહ,
 મૌ જન નિત્યે જોય છે, તે શુ મુજને સ્નેહ,
 વેગે કરી ઉડી જાય છે, જો છે અંતરૂપ,

૧. રગ કદંગા બહુ ધરે, જેનું સ્થૂલ સ્વરૂપ.
 ૨. ૧ કંઈ સમજાયું?

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ—ના ના.

વિજ્ઞાન વૃત્તિ—હું જાણુ કર.

જે અતિશય ગતિમાન છે, કશાથી જે નથી બિન્ન,

તુજ મુખ ચડે અખંડ એ, મુજ પ્રિયતમનું ચિન્ન.

કદાપિ થાતો છે નહિ, કશાથી એ અપવિત્ર,

જડ રૂઢિમાં પણ રહ્યા, રૂપે ચિત્ર વિચિત્ર.

એની તુલ્ય છે નહિ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રૂદ્ર.

(તેને) જે જાણે (તે) બ્રાહ્મણ થકી, શ્રેષ્ઠ (જે) હોય છે શુદ્ધ.

કેમ, લક્ષણ પહોંચે છે ?

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ—જરાએ નહિ. સ્પષ્ટ નામ દેને.

વિજ્ઞાત વૃત્તિ—

અધિક સ્પષ્ટ તે શું કરે, તેને કરે અધીન,

તેની પાસે તો સદા, મુજ પ્રિયતમ છે દીન.

એ છે કે એ એક છે, તે નવ જેઠ કળાય,

આપે જે ધનરૂપ છે, તે પ્રિયતમ મુજ થાય.

મુજ પ્રિયતમ સાન્નિધ્યમાં, ફરીએ આપણ રોજ,

સ્પષ્ટ નિશાની એ કહી, હવે તું તેને જોજ.

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ—

તુજ પ્રિયતમ સમજાય નહિ મુજને હજી લગાર;

કંઈક નામ દે તે ઉપર તો હું કર વિચાર.

વિજ્ઞાત વૃત્તિ—(મંદસ્મિત પૂર્વક) હીક.

સાંભળ પ્રિયતમ માહરો, જ્યોતિમાં રહે જેઠ,

શમાધ જાતો નયનમાં, “કાળજી” નિઃસંદેહ.

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ--જા જા. એમ હાસ્ય શું કરે છે ? એવું તે હોય ?
સાચું કહેને ?

વિજ્ઞાત વૃત્તિ—

પ્રિયતમ મારા 'ભસ્મ' છે, જે સૌનો પરિણામ,
બળતામાં પણ શેષ રહે, વસી રહે હામે હામ.

જિજ્ઞાસુ વૃત્તિ—સ્પષ્ટ કહેને, મારા સમ છે.

વિજ્ઞાત વૃત્તિ—

સમ શાને દે છે સખિ, હું ન છુપાવું બેશ,
મુજ પ્રિયતમને તો વળી, કોઈ કહે છે મેષ.
મત્સ્ય કહે છે કોઈને, અમૃત કહે છે કોઈ,
શુક કહે છે કોઈને, કોઈ કહે છે બોલી.
સાંકેતિક ચિહ્નો જગે, કરીયાં હામે હામ;
તે તે મુજ પ્રિયતમ તણું, દર્શાવે છે નામ.
યથાર્થ નામજ નળુવા, કહું છું એક ઉપાય,
તીવ્રેન્ધ્રા સહ શોધજે, એને તુજ ઉર માંછ.
તુજ અબ્યંતર દેશમાં, એનો નિત્ય નિવાસ,
તુજ આતુરતા પ્રકટતાં, કરશે નિજ પ્રકાશ.

શક્તિની આરતિ.

જયદેવી જયદેવી જય જય મહાશક્તિ. (૨)

આ ભવ મધ્યે આપો (૨) ઉર સાચી ભક્તિ.

આ જગ યંત્ર અપાર આપયકી આસે મા (૨)

આપ વિનાના હવથી (૨) તૃણ પણ ના હાસે.

જય૦

જય૦

શિવ વાહની દેરી અસુરો લલ્લુનારાં (૨)

દેવતણાં દુઃખ ઘણાં (૨) સુખો કરનારાં.

૦૪૫૦

ધટ ધટ વરીને માત રક્ષો જીવ પ્રીતે. (૨)

અદ્ભુત ભક્તિ નીહાળા (૨) નમન કરું નીતે.

૦૪૫૧

કરીને મુજ પર મહેર વાસ કરો ઉરમાં (૨)

ઉપાસી આપને નિત્યે (૨) વડું ભક્તિ મુરમા

૦૪૫૨

જમજનની મહામાયા મહાસત્તાધારી (૨)

પ્રેરક હો પ્રાણીનાં (૨) દો અદિ સારી.

૦૪૫૩

ભક્તિ, જ્ઞાન, વિવેક, શાંતિ, સુખતિ આપો પ્રભો ! પ્રીતયા

આપી નિત્ય રહો વિભો ! હૃદયમાં માથું રૂંડી રીતયા.

સાદાંગે અભિવંદના કરી હૃદય, આ દીનને પાળશે,

રાખીને શરણે સદા પ્રભુ ! મને માત્રાત્મી આપશે

